

הציור הוא טקסט: שיטוט ושיחה על ציור

יערה אורן ויהונתן ה. משעל

נפגשנו לטיול ברחובות דרום תל אביב לשיחה ומחשבות על אמנות, ציור ועל הגבולות שבין דימוי למילים. העבודות בתערוכה מציגות עיסוק מתמשך בדימוי, בהתבוננות ובסביבה והן משקפות תהליך בו נמצאת האמנית בשנתיים אחרונות של נדידה מהציור הפיגורטיבי לעבר הפשטה ופירוק.

יהונתן: בואי נדבר על ציור

יערה: הציור הוא מקום מעניין לפגוש את עצמך. להסתכל על מה שמרכיב אותך ולהבין איך לבנות עם זה משהו.

הוא המקום של התיקון. זה המקום שבו אני יכולה להסתכל על עצמי ולהגיד 'וואי איזה קמצנית שאת עובדת עם הצבע שנשאר לך על המכחול רק כדי לא לזרוק', אבל אני אמצא איך לעבוד עם זה. זה המקום שאני יכולה להסתכל על עצמי ועל התנהגויות שלי ולתפעל אותן או לבחון אותן. אני מנסה להתאפק ולא להתפתות להיות הציירת הזאת שאני לא אמורה להיות.

מה המשמעות של תערוכה בשבילך?

אם תשאל למה אני מציירת אז זה בשביל החוויה שלי בסטודיו. זה המקום המעניין וכשאני שם אני לא חושבת על הצופים. כשאנשים מתחילים להגיד לי מה הם ראו בציורים, זה לא מעניין אותי. החוויה שלי היא כשאני מציירת. אחרי זה את רג רוצה שיגידו לך "איזה יופי, הכל בסדר". ובאמת נשאלת השאלה למה צריך שיראו את זה. מבחינתי, זה ניסיון לתווך חוויה סובייקטיבית לאחר, לגשר על הנפרדות הבלתי נסבלת בין בני אדם. אף פעם לא אדע עד הסוף מי אתה ואתה אף פעם לא תוכל לדעת עד הסוף מי אני. תוכל למשל לספר לי על סרט שראית, וכמה שלא תפרט, לא אוכל להרגיש את מה שחווית. גם אם נראה את הסרט יחד, לא אוכל לחוות את מה שהרגשת. תערוכה היא ניסיון לגשר על המרחק הזה. הצופה האופטימלי הוא צופה שמתמסר לדבר הזה ורואה אותך.

הציור שלך מושפע מהמקומות שאת מגיעה אליהם ומהדברים שאת רואה בדרום תל אביב

פה אני גרה. זאת סביבת המחיה, זה העניין. אם ממסגרים כל חלק מהרחוב שבו אנחנו מסתובבים עכשיו, מיד רואים את כמות הצורות והטלאים שיש פה. אלו דברים שנכנסים לעבודה וקשורים לסביבה הקרובה, לבית, לחצר. מבחינתי הציור הוא תרגום של חוויות שהופכות למאש אפ.

מה חשוב לך שיהיה בעבודות?

אין לי צורך שמי שיסתכל על הציורים ירגיש את 'שכונת שפירא'. בכל זאת, עובר משהו מהכאוס המקומי, איזשהו קצב. רק עכשיו אני מתחילה להבין שהאור הישראלי, שלא חשבתי שמשפיע עליי, מאוד נוכח בציורים. כשמסתובבים פה בצהריים כל הטקסטורות מקבלות הכפלה. הצל שלהן נהיה עוד טקסט ויזואלי.

האור הישראלי יוצר נגיב

הקונטרסט הזה מאוד משפיע על הצבעים. הצל הוא משהו שאני אוהבת להתייחס אליו בציור. לצייר צל, לחשוב צל.

מה יש בו?

צל זה הדבר הכי מעניין שיש. זה כמו נגזרת של משהו, ההשטחה שלו, הריק שלו. תמצות צורני של הדבר. הוא הדבר שרודף ומוכיח שמהו קיים. אני משתדלת שבציורים יהיה משהו מקומי. פעם הייתי מנסה להתחמק מזה, והיום מעניין אותי למצוא את הנקודות שבהן אני מכניסה את המקום לעבודה, או לגלות איפה הוא נכנס בלי שתכננתי.

מה זאת אומרת?

אני רואה קונטרסים חזקים ואת העומס הוויזואלי שיש פה, או התחושה שמהו במציאות הזאת נשאר תמיד פרום. זה עניין גם בציור, אם הוא גמור או לא. זאת שאלה שאפשר לשאול על כל המקום הזה – אם הוא גמור או לא גמור.

המסלול שלך לציור עבר דרך צילום

אני לא מרגישה צורך בהכרח להיות נאמנה למציאות. כשצילמתי, תמיד היו שואלים אותי "איפה זה?". אף פעם לא הסתובבתי במקומות מאוד אקזוטיים או כאלה שאף אחד לא מגיע אליהם. זה היה תמיד פארק הירקון או משהו כזה. זה תמיד הדגיש לי כמה אנשים לא רואים.

באמת לא אכפת לך להיות נאמנה למציאות?

אני לא יכולה להיות בבדיוני או במופשט באופן מוחלט. זאת תמיד שיחה שלי עם המציאות. אני רוצה שיהיה שם משהו מתוך החוויה של החיים. בעבר עבדתי עם דימוי מצולם, עד שמשהו התחיל להגביל ולסגור אותי. לא מעניין אותי כרגע לעבוד עם דימויים, אלא לעבוד מתוך החומר. זאת חוויה אחרת, הרפרנס נהיה דברים שנספגו בך. זה מחייב אותך לריכוז וקשב לאורך היום וגם בזמן הציור.

תני לי דוגמא

אם אראה בגינה ציפור בונה קן, אצטרך להסתכל בריכוז על איך היא בונה, ואיזה תנועות שהיא עושה כדי שמשהו מזה יוכל להישאר איתי. מעניינות אותי חוויות מינוריות יותר מדברים דרמטיים. תסתכל עכשיו על הצבע של השמים. אם היית מצלם את זה ומראה למורה לצילום, הוא היה אומר שצריך לאזן את הצבעים. שככה לא נראים השמיים. זה חלק מהעניין מבחינתי גם בציור, לשים לב לדברים האלה.

בשיחה שלנו את משרטטת גבולות. הציור שלך בעיני הפוך ועסוק בלפרוץ את הגבול הקודם ששמת לו

בתור אדם שנמצאת מאוד בשליטה, הציור הוא המקום שאני רוצה שיהיה משוחרר. הציור יהיה המקום שאני אנסה לאתגר כל הזמן ולהשאיר אותו פתוח עד כמה שאפשר. הגבולות הם אולי יותר בדיבור. הצורך שלי להסביר את הדברים הוא מינורי. זה משהו שהבנתי שלאנשים יש צורך בו.

להסביר את הציור?

הייתי עושה תערוכה בלי טקסט. אם שואלים אותי מה אני רוצה מהטקסט, אני לא רוצה ממנו כלום. הציור הוא טקסט. הרבה יותר חשובות לי הג'סטות הציוריות, איך שהצבע מונח, אם הוא עבה או רזה. כל הדברים האלה מרגישים לי חשובים, איך צבע פוגש צבע. הציור לא בהכרח קורה במכלול שלו אלא בכל מיני סיפורים קטנים שמתחבאים בו. זה יכול להיות מפגש של שני כתמי צבע ושם יקרה כל הציור. שם יהיה הכוח שלו.

יש משמעות לשמות העבודות?

יש שלב של הציור שפשוט לא ברור לאן הוא הולך. הצבעים עוד לא מסתדרים, הקומפוזיציה לא מסתדרת, הוא לא נראה כמו ציור. זה כמו מאבק כוחות. ואז פתאום יהיה ניצוץ, פתאום זה יזכיר משהו שיאפשר לי לתת לציור שם. אז נהיה לי יותר ברור איך לעבוד אתו, מתחיל להיות ברור מיהו, ומה הוא צריך להיות ומה לא.

היה למשל ציור שעבדתי עליו ותוך כדי עבודה הבנתי שיקראו לו חדר הבת. זה קשור לסיפור של חברה בשם ליאת, שהורים שלה רצו בן ולכן היה אצלם בבית כל השנים את 'חדר הבן'. עשיתי בשבילה את חדר הבת. זו נהייתה מחווה עבורה. ברגע ש'חדר הבת' נהיה שם העבודה, נהיים גבולות לדבר הזה. הציור לא צריך להיראות כמו חדר או להיות בצבעים ורודים, אבל יהיה לי ברור יותר מה צריך להיות בציור, כי זה חדר הבת. להרבה מהציורים יש סיפורים נסתרים כאלה.

שעוזרים לך להחליט מה יהיה בהם

כן, אם למשל יש משהו שלא ממש מסתדר לי אבל שיש לו רציונל, גם אם הסיפור מסגרת הזה קיים רק ביני לבין עצמי, הוא יאפשר לי לחיות בשלום עם דברים בציור. לציור יש התנהלות כל כך כאוטית שצריך משהו שיסגור את זה.

כמו ששם התערוכה עזר לך להחליט איזה עבודות יהיו בה

כן, קראתי לה 'קיר גינה'. חשוב לי הקצב של המילים. אני לא צריכה שהם יגידו משהו קונקרטי, רק שתהיה שם אווירה. שתהיה תחושה שזה יכול להיות משהו קיים. אני לא רוצה שזה יהיה משהו קיים באמת, אלא שתהיה התחושה שזה יכל להתקיים. קיימת גם חלוקה של עבודות. יש כאלו שהן קיר, שמהו בהן חוסם את המבט, והגינה זה המקום היותר פתוח. אני רוצה את המתח הזה.